

**“IKKI ESHIK ORASI” ROMANIDA O‘ZBEK ONASINING IJTIMOIIY-
MA’NAVIY OBRAZI**

Xudoykulova Zamira Babakulovna

Toshkent davlat tibbiyot universiteti Termiz filiali

O‘zbek va xorijiy tillar kafedrasasi assistenti

Ona siymosi dunyodagi barcha xalqlar uchun muqaddas va mo‘tabar timsollardan biridir. Har bir xalqning ma‘naviy dunyosida ona obrazi mehr-muhabbat, fidoyilik, sabr-toqat, bag‘rikenglik va insoniylik kabi yuksak fazilatlarning mujassamidir. Ona timsoli nafaqat oilaning asosiy tayanchi, balki jamiyatning ma‘naviy barqarorligini ta‘minlovchi muhim omil sifatida ham qaraladi. Shuning uchun ham adabiyotda ona obrazi har doim alohida e‘tibor bilan tasvirlanib kelgan. U inson hayotining eng muhim qadriyatlarini ifoda etuvchi badiiy obraz sifatida adabiyotning turli davrlarida turlicha talqin qilingan bo‘lsa-da, uning mohiyatida doimo mehr, ezgulik va insonparvarlik g‘oyalari mujassam bo‘lib keladi.

Darhaqiqat, ona siymosi barcha xalqlarda umumiy fazilatlar bilan birlashib tursa-da, har bir millatning onasi o‘ziga xos fe‘l-atvori, ruhiy dunyosi, hayotga munosabati va milliy qadriyatlari bilan ajralib turadi. O‘zbek onasi ham ana shunday o‘ziga xos fazilatlari bilan ajralib turuvchi muqaddas timsoldir. U milliy an‘analarga sodiq, farzand tarbiyasida mas‘uliyatli, sabr-toqatli va hayotning har qanday sinovlariga bardosh bera oladigan kuchli shaxs sifatida tasvirlanadi. “Odamning qalbida qanday olijanob tuyg‘ular mavjud bo‘lsa, ularning barchasi avvalo onadandir”, degan fikr ham onaning inson hayotidagi beqiyos o‘rnini yana bir bor tasdiqlaydi [5, 8, 9].

O‘zbek adabiyotida ona obrazi qadimdan buyon muhim badiiy timsollardan biri hisoblanadi. Ko‘plab yozuvchi va shoirlar o‘z asarlarida ona obrazini milliy qadriyatlar, insoniy fazilatlar hamda ma‘naviy poklik timsoli sifatida talqin qilganlar. Ona obrazi orqali xalqning ruhiyati, hayot tarzi, an‘analari va ma‘naviy dunyosi yoritib beriladi. Ayniqsa, o‘zbek nasrida ona obrazi ko‘pincha oilaning mustahkamligi, farzand tarbiyasidagi mas‘uliyat va jamiyat barqarorligining muhim omili sifatida tasvirlanadi [2, 3].

Onaga xos kechirimlilik, bag‘rikenglik, sabr-toqat kabi fazilatlar farzand hayotida muhim ahamiyat kasb etadi. Ona har qanday qiyinchilik va sinovlarga qaramay farzandlarini asrab-avaylaydi, ularni to‘g‘ri yo‘lga boshlaydi va hayotda mustahkam turishga o‘rgatadi. Shu jihatdan qaraganda, ona obrazi nafaqat oilaviy, balki ijtimoiy -ma‘naviy ahamiyatga ham ega bo‘lgan timsollardan biridir [1].

O‘zbek adabiyotida ona obrazining yorqin namunalaridan biri yozuvchi O‘tkir Hoshimov asarlarida uchraydi. Adib o‘z ijodida o‘zbek ayolining ruhiy dunyosi, uning sabr-toqati va fidoyiligini chuqur badiiy mahorat bilan tasvir lay olgan. Jumladan, “Dunyoning ishlari” asarida yaratilgan Ona obrazi o‘zbek onasining eng go‘zal fazilatlarini o‘zida mujassam etgan badiiy timsollardan biridir. Ushbu asarda ona mehr-muhabbat, sabr-toqat va hayotiy donolik timsoli sifatida gavdalanadi [7].

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

O'tkir Hoshimovning boshqa asarlarida ham ona obrazi turli ko'rinishlarda namoyon bo'ladi. Masalan, "Tushda kechgan umrlar" asaridagi Qurbonoy xola obrazi ko'p jihatdan "Dunyoning ishlari" dagi Oyi obrazini mantiqan davom ettiradi. "Urushning so'nggi qurboni" hikoyasidagi Umri ona ham xuddi shunday mushfiqlik, kamtarlik va sabr-toqat fazilatlarini bilan ajralib turadi. Bu obrazlar orqali yozuvchi o'zbek onasining umumiy ruhiy qiyofasini yaratishga muvaffaq bo'lgan.

Yozuvchi O'tkir Hoshimovning "Ikki eshik orasi" romanida ham o'zbek onasining ijtimoiy va ma'naviy qiyofasi chuqur va ta'sirchan tarzda tasvirlangan. Mazkur roman o'zbek xalqining murakkab tarixiy davrlarini, ayniqsa urush yillari va undan keyingi hayotni badiiy yuksaklikda aks ettirgan asarlardan biridir. Asarda tasvirlangan voqealar orqali inson taqdiri, hayotning sinovlari va insoniy fazilatlar yorqin namoyon bo'ladi [4, 6].

Roman voqealari jarayonida ona obrazi nafaqat oilaviy muhitda, balki jamiyat hayotida ham muhim rol o'ynaydi. U farzandlari taqdiri uchun qayg'uruvchi, ularni to'g'ri yo'lga boshlovchi, hayotning murakkab sinovlariga bardosh bera oladigan kuchli va irodali shaxs sifatida gavdalanadi. Ona obrazi orqali yozuvchi o'zbek ayolining ruhiy mustahkamligini, sabr-toqatini va hayotiy donoligini tasvirlaydi.

Roman qahramonlari hayotida ona doimo ma'naviy tayanch sifatida namoyon bo'ladi. U oila muhitida mehr-muhabbat va birlikni saqlab qoluvchi kuch sifatida tasvirlanadi. Shu bilan birga, ona obrazi orqali yozuvchi o'zbek ayolining jamiyatdagi o'rni va ahamiyatini ham ochib beradi. Ona farzandlarini nafaqat tarbiyalaydi, balki ularni insoniylik, halollik va vatanparvarlik ruhida voyaga yetkazadi [10].

Bundan tashqari, roman davomida ona obrazida xalqning ruhiy qudrati va ma'naviy kuchi ham ifodalanadi. U hayotning eng og'ir sinovlarida ham o'z irodasini yo'qotmaydi, oilasini asrab-avaylash uchun kurashadi. Shu jihatdan ona obrazi o'zbek xalqining sabr-toqatli va matonatli ruhiyatini ham ifodalaydi.

Xulosa qilib aytganda, "Ikki eshik orasi" romanida o'zbek onasi obrazi milliy qadriyatlar, insoniylik, fidoyilik va sabr-toqat timsoli sifatida talqin etilgan. Ushbu obraz orqali yozuvchi o'zbek ayolining oila va jamiyat hayotidagi beqiyos o'rnini, uning ma'naviy kuchini hamda insoniy fazilatlarini badiiy yuksaklikda ifodalagan. Mazkur roman o'zbek adabiyotida ona obrazining yorqin va ta'sirchan namunalaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar

1. Ikki eshik orasi — Hoshimov O'. *Ikki eshik orasi*. Toshkent: Sharq nashriyoti, 1986. — 352 b.
2. Dunyoning ishlari — Hoshimov O'. *Dunyoning ishlari*. Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 1982. — 240 b.
3. Tushda kechgan umrlar — Hoshimov O'. *Tushda kechgan umrlar*. Toshkent: Sharq nashriyoti, 1993. — 320 b.
4. Woolf V. *A Room of One's Own*. London: Hogarth Press, 1929. — 172 p.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

5. Woolf V. *Mrs Dalloway*. London: Hogarth Press, 1925. – 216 p.
6. Showalter E. *A Literature of Their Own: British Women Novelists from Brontë to Lessing*. Princeton University Press, 1977. – 378 p.
7. Хамидова Х. *Женщина и судьба*. Ташкент, 2017. – 128 с.
8. Юлдашева С. *На пути к независимости*. Ташкент, 2019. – 142 с.
9. Ахмедова Н. *Голос женщины*. Самарканд, 2020. – 134 с.
10. Голубева Н. *Феминизм и литература: сопоставительный анализ*. Москва, 2016. – 256 с.

